

Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanın Astana şəhərinə səfər edib

Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının (ŞƏT) sədri statusunda Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin dəvəti ilə ŞƏT-in Zirvə toplantısında iştirak etmək üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 3-də Astanaya səfərə gəlib.

Astana şəhərinin Nursultan Nazarbayev Beynəlxalq Aeroportunda dövlətimizin başçısını Qazaxıstanın Baş nazirinin müavini Kanat Bozumbaev və digər rəsmi şəxslər qarşılayıblar.

Həmin gün Prezident İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinlə görüşüb.

Görüşdə çıxış edən Rusiya Prezidenti Vladimir Putin qarşılıqlı iqtisadi-ticarəti fəaliyyət üzrə əlaqələrin müsbət istiqamətdə inkişaf etdiyini deyib: "İnfrastruktur sahəsindəki planlarımızı qeyd etmək istədim və təbii ki, burada indi birinci yerdə məlum Şimal-Cənub magistralıdır. Digər istiqamətlərdə, o cümlədən enerji və sənaye sahələrində əməkdaşlıq imkanları var... Mən humanitar sahəni də qeyd edəyəm. Məncə, Azərbaycanda Rusiya Mədəniyyəti Günləri yenidən başa çatıb. Mən Sizin rus dilinin dəstəklənməsinə şəxsi xüsusi diqqətinizi həmişə qeyd edirəm. Azərbaycanda rus dilində 300-dən çox məktəb fəaliyyət göstərir, gənclərə və uşaqlara rus dili öyrədilir. Bu, gələcəkdə də əlaqələrimizin qorunub saxlanması və inkişafı üçün yaxşı zəmin və perspektivlər yaradır".

Prezident İlham Əliyev çıxışında həm keçən il, həm də bu il əmtəə dövriyyəsinin artması ilə hər iki ölkənin iqtisadiyyatlarının fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərdiyini bildirib: "Sevindirici haldır ki, həmçinin milli valyutalarda qarşılıqlı hesablaşmalar artır. Bu, Azərbaycanın Rusiyaya ixracında artıq 70 faizdən çoxdur, Rusiyanın Azərbaycana ixracında isə 50 faizə yaxındır. Beləliklə, Sizinlə bir neçə il əvvəl danışıqlarımız artıq uğurla həyata keçirilir. Humanitar əməkdaşlıq həmişə qarşılıqlı fəaliyyətimizin demək olar ki, əsasını təşkil edib. Sizə minnətdaram ki, Azərbaycanda rus dilinə, rus mədəniyyətinə, ədəbiyyatına olan münasibəti həmişə qeyd edirsiniz və yüksək qiymətləndirirsiniz. Azərbaycanda böyük uğurla keçirilən Rusiya Mədəniyyəti Günləri də bunu bir daha təsdiqləyir".

Görüşdə Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin normalaşdırılmasına və sülh gündəliyinin irəli aparılmasına daim dəstək verməyə hazır olduğunu qeyd edib.

Dövlətimizin başçısı Ermənistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin normalaşması prosesi haqqında məlumat verib.

Söhbət zamanı energetika, nəqliyyat, gəmiqayırma, əcazçılıq, avtomobil sənayesi sahələrində əməkdaşlıq, Rusiyanın avtomobil istehsal edən müxtəlif şirkətləri tərəfindən Azərbaycanda istehsalın təşkili məsələləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb. Rusiyadan Azərbaycana gələn turistlərin sayında artım və Azərbaycanda Rus Dram Teatrının fəaliyyət göstərdiyi qeyd edilib.

Astanada Prezident İlham Əliyevin Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev ilə görüşü keçirilib.

Prezident Kasım-Jomart Tokayev Prezident İlham Əliyevi Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə toplantısında görməkdən məmnun olduğunu deyib: "Bəlkə də bir müddət sonra Azərbaycan ŞƏT-in tamhüquqlu üzvü olacaq. Hər halda, Qazaxıstan buna etiraz etmir, əksinə, Sizin tərəfinizdən müvafiq istək varsa, onu dəstəkləyir".

Qazaxıstanda Sizi Azərbaycanın şəxsiz Lideri, görkəmli dövlət xadimlərindən biri kimi tanıyırlar. Açıq deyirəm ki, biz Qazaxıstanda Sizin ölkənidə baş verən bütün dəyişiklikləri böyük maraqla izləyirik, bu dəyişikliklərə ürəkdən sevinirik. Əlbəttə, sözsüz ki, burada Sizin böyük şəxsi rolunuz var və onu yüksək qiymətləndiririk".

Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanlı həmkarına ŞƏT-in Zirvə toplantısında iştirak etmək üçün dəvətinə görə minnətdarlığını bildirib. Qeyd edib ki, hər iki ölkənin müzakirə etdiyi və razılaşdığı bütün istiqamətlər üzrə müsbət dinamika əldə olunub.

Dövlətimizin başçısı Türk Dövlətləri Təşkilatının da ölkələrimizin gündəliyində prioritet istiqamət olduğu vurğulanıb.

Prezident İlham Əliyev Kasım-Jomart Tokayevin rəhbərliyi ilə Qazaxıstanın inkişafının, beynəlxalq səviyyədə nüfuzunun artmasının, ölkədə həyata keçirilən siyasi-iqtisadi islahatların dost və qardaş Azərbaycanı da sevindiriyini bildirib, bu münasibətlə təbriklərini çatdırıb.

Qazaxıstan Prezidenti qeyd edib ki, ölkəsi Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına tam üzvlüyünü dəstəkləməyə hazırdır.

Söhbət zamanı Orta Dəhlizin inkişafı istiqamətində nailiyyətlər qeyd olunub, Birgə İnvestisiya Fondu ilə əlaqədar imzalanacaq anlaşma memorandumunun əhəmiyyəti bildirilib və bu xüsusda artıq konkret layihələrin icrasına dair aidiyyəti qurumlara tapşırıqlar verildiyi diqqətə çatdırılıb.

Humanitar sahədə əməkdaşlığa da toxunulub, Qazaxıstan Mədəniyyət Günlərinin Azərbaycanda

uğurla keçirildiyi, Azərbaycan Mədəniyyət Günlərinin isə bu ilin sentyabrında Qazaxıstanda keçiriləcəyi vurğulanıb.

Həmin gün Astanada imzalanmış "Azərbaycan İnvestisiya Holdingi və "Samruk-Kazına" Milli Rifah Fondu" Səhmdar Cəmiyyəti arasında Səhmdarlar Müqaviləsi'nin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin iştirakı ilə mübadiləsi mərasimi olub.

Astanada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinqin ilə görüşü keçirilib.

Görüşdə qeyd edilib ki, Çin-Azərbaycan əlaqələri səmimiyyətə və qarşılıqlı etimada əsaslanır. İki ölkə arasında əməkdaşlıq səmərəli nəticələr verib və daha zəngin strateji məzmunu çatıb.

Görüş çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinqin tərəfindən "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə" qəbul olunub.

İyulun 3-də Astanada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərif arasında üçtərəfli görüş olub. Söhbət zamanı Azərbaycan Prezidentinin, Türkiyə Prezidentinin və Pakistanın Baş nazirinin üçtərəfli formatda Zirvə görüşünün ilk dəfə keçirildiyi vurğulanaraq, onun tarixi əhəmiyyəti qeyd olunub və bu görüşlərin bundan sonra müntəzəm xarakter daşıyacağına əminlik ifadə edilib.

Azərbaycan, Türkiyə və Pakistanın tarixi-dini köklər və qardaşlıq münasibətləri ilə bir-birinə bağlı olduğu xüsusi vurğulanıb.

Azərbaycan, Pakistan və Türkiyə arasında parlamentlərin sədrləri, xarici işlər nazirləri səviyyəsində üçtərəfli formatların artıq mövcud olduğu və bu əsnada əvvəllər bir sıra görüşlərin keçirildiyi diqqətə çatdırılıb.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam şəkildə təmin etməsi bir daha vurğulanıb. Regiondan kənar ölkələrin Cənubi Qafqazda militarizasiya siyasəti aparmasından narahatlıq ifadə edilib.

Görüşdə müdafiə və müdafiə sənayesi sahələrində əməkdaşlıq məsələlərinə toxunulub, 2021-ci ildə üç ölkənin xüsusi təyinatlılarının iştirakı ilə "Üç qardaş" şüarı altında keçirilən təlimlərin əhəmiyyəti vurğulanıb və üç ölkənin Silahlı Qüvvələri tərəfindən birgə təlimlərin bundan son-

ra da müntəzəm qaydada keçirilməsi təklif edilib. Təklif məmnunluqla qəbul olunub. Müdafiə sənayesi sahəsində də üç ölkənin birgə istehsalının təşkil edilməsi məsələsi vurğulanıb.

Dövlətimizin başçısı Türkiyə Prezidentini və Pakistanın Baş nazirini COP29-da iştiraka bir daha dəvət edib.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan və Baş nazir Məhəmməd Şahbaz Şərif dəvəti məmnunluqla qəbul ediblər.

İyulun 4-də Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanın paytaxtı Astana şəhərində "ŞƏT plyus" formatında keçirilən görüşdə iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı çıxışında Azərbaycanın ikinci dəfə ŞƏT-in Zirvə toplantısına dəvət olduğunu qeyd edərək, bunu Azərbaycanla üzv dövlətlər arasında inkişaf edən tərəfdaşlığın göstəricisi kimi qiymətləndirib: "Şərqi-Qərbi və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri üzrə qarşılıqlı fəaliyyət Azərbaycan ilə ŞƏT-ə üzv dövlətlər arasında əməkdaşlığın vacib sahəsini təşkil edir. Coğrafi mövqeyi və nəqliyyat infrastrukturuna qoyulmuş böyük sərmayələr Azərbaycana Avrasiyanın nəqliyyat-logistika qovşaqlarından birinə çevrilmək imkanı verir... Azərbaycan, həmçinin Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin inkişafında mühüm rol oynayır. Şimal-Cənub dəhlizinin Azərbaycan segmentinin demir yolu və avtomobil infrastrukturunu hazırlıq və uğurla fəaliyyət göstərir".

Prezident İlham Əliyev 2023-cü ilin sentyabrında Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış əraziləri üzərində suverenliyini tam bərpa etməsi məsələsinə də diqqət çəkib: "Bununla da beynəlxalq hüquq və tarixi ədalət bərpa olundu. Azərbaycan Ermənistanın otuzillik işğalına son qoydu və BMT Təhlükəsizlik Şurasının otuz il kağız üzərində qalmış 4 qətnaməsinin icrasını hərbi-siyasi vasitələrlə təmin etdi. Azərbaycan multilateralizmi fəal şəkildə dəstəkləyir. Biz 2019-2023-cü illərdə Qoşulmamama Hərəkatına uğurla sədrlik etdik, onun global arenada nüfuzunu və gücünü möhkəmləndirdik, Hərəkatın instiutusal inkişafına töhfə verdik, üzv dövlətlərin dəstəyi ilə Hərəkatın Parlament Şəbəkəsini, Gənclər Təşkilatını təsis etdik, habelə Qadın Platformasının əsasını qoyduq. Biz dünyada ən böyük beynəlxalq tədbir olan COP29-un keçirilməsinə hazırlıq istiqamətində ŞƏT ilə işi davam etdirəcəyik. Mən artıq ŞƏT-ə üzv dövlətlərin liderlərinə rəsmi dəvət məktubları ünvanlamışam və həmkarlarımı noyabrda Bakıda görüşməyə ümid edirəm".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Qazaxıstan səfəri iyulun 4-də başa çatıb.

Ulu öndər Heydər Əliyev haqqında Xalq yazıçısı Elmira Axundovanın kitablarının təqdimatı

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) Azərbaycan Respublikasının Xalq yazıçısı, Əməkdar jurnalist, tərcüməçi, ədəbiyyatşünas, fil.ü.f.d. Elmira Axundovanın yeni nəşr edilmiş 2 cilddən ibarət "Aranızda ən böyük dissident mən idim! Heydər Əliyev və yaradıcı ziyalılar" ("Самым большим диссидентом среди вас был я! Гейдар Алиев и творческая интеллигенция") və "Ədəbi gəzintilər: Zaman... Süjetlər... Düşüncələr" ("Литературные странствия: Время Сюжеты Мысли") adlı kitablarının təqdimat mərasimi keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Xalq rəssamı akademik Ömər Eldarov, Xalq artisti professor Xuraman Qasımov, Azərbaycan Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid, AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının şöbələrinin, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun, AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin nümayəndələri və KİV əməkdaşları iştirak ediblər.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli tanınmış ədəbiyyatşünas Elmira Axundovanın Azərbaycanda və onun hüdudlarından kənarında professional publisist kimi qəbul olunduğunu vurğulayıb. Elmira Axundovanın Ulu Öndər Heydər Əliyev haqqında birinci sənəddə bioqrafik romanın müəllifi olduğunu qeyd edən Akademiyaya rəhbəri vurğulayıb ki, təqdimatı keçirilən kitablar bir-birini tamamlayaraq ölkənin görkəmli şəxsiyyətlərinin, ziyalılarının Ulu Öndərə münasibətlərinə dair müsahibə və oçerkdir, Heydər Əliyev epoxasının mühiti və müasirləri ilə birlikdə

strategiyasını, siyasətini göstərərək unikal şəkillərlə zəngindir.

Akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, yazıçı Elmira Axundova Ümummilli Liderin siyasi coğrafiyasından bəhs edən çoxcildli əsərləri ilə alternativ olmayan qiymətli mənbələrin müəllifidir və Dövlət Mükafatına layiq görülmüş 6 cildde, 7 kitabdan ibarət "Heydər Əliyev. Şəxsiyyət və zaman" epopeyası onun şah əsəridir.

Daha sonra AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdiri professor Asif Rüstəmli "Xalq yazıçısı Elmira Axundovanın yeni kitabları: dahi şəxsiyyətə və əbədi mövzula-

ra yenidən baxış" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

Tədbirdə, həmçinin Xalq rəssamı akademik Ömər Eldarov, Xalq artisti professor Xuraman Qasımov, Azərbaycan Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid, AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini tarix elmləri doktoru Eynulla Mədətli, AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun aparıcı elmi işçisi filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Lələ Həsənova və "Qobustan" jurnalının baş redaktoru Pərvin Nureliyeva çıxış edərək Xalq yazıçısı Elmira Axundovanın əsərlərinin Heydər Əliyev irsinin öyrənilməsi üçün dəyərli mənbə olduğunu qeyd ediblər. Vurğulanıb ki, Heydər Əliyev yaradıcı insanlara həmişə xüsusi həərətə yanaşmış, onların problemləri ilə daim maraqlanıb. Çıxışlarda, həmçinin müəllifin görkəmli siyasətçinin milli mədəniyyətin inkişafındakı xidmətlərini hərtərəfli işıqlandırdığı da ətraflı olub.

Sonda çıxış edən Xalq yazıçısı, fil.ü.f.d. Elmira Axundova təqdimatı keçirilən əsərlərinin ərəsəyə gəlmə prosesindən danışmış, tədbirin təşkilinə görə Akademiyaya rəhbərliyinə və iştirakçılara dərin minnətdarlığını bildirib.

Mahmud Kaşğari "Divanü lüğət-it-türk" - 950

AMEA-nın Əsas binasında Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun təşkilatçılığı ilə "Mahmud Kaşğari "Divanü lüğət-it-türk" - 950" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli, Türk Dil Qurumunun başkanı professor Osman Mert, Özbəkistan Respublikası Elmlər Akademiyası Əbu Reyhan Biruni adına Şərşünaslıq İnstitutunun direktoru professor Bahrom Abdaxalimov, eləcə də Mahmud Kaşğari adına Beynəlxalq Fondun prezidenti fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Cavanşir Feyziyev, Dilçilik İnstitutunun əməkdaşları və KİV nümayəndələri iştirak ediblər.

Konfrans giriş sözü ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli dövlət başçısının fevralın 14-də andiçmə mərasimindəki çıxışı zamanı Türk dünyası ilə əməkdaşlığı dövlət siyasətində əsas prioritet kimi müəyyənləşdirdiyini və Türk Dövlətləri Təşkilatını vahid bir ailə kimi təsvir etdiyini bildirdi. Alim indiki tarixi mərhələnin Türk dünyası ilə inteqrasiyanın genişlənmə imkanlarının daha da möhkəmlənməsinə xidmət etdiyini söyləyib, bu istiqamətdə AMEA-da da mühüm işlərin görüldüyünü deyib.

Türk dünyasının ən qiymətli kitablarından biri olan Mahmud Kaşğarinin məşhur "Divanü lüğət-it-türk" əsərinin Azərbaycanda çap olunmasını əhəmiyyətli hadisə kimi dəyərləndirən alim beynəlxalq tədbirin türk dövlətlərinin dostluğunun, birliyinin daha bir parlaq nümunəsi olduğunu vurğulayıb. AMEA rəhbəri ana dilimizdə işıq üzü görən qayna-

ğın bundan sonra geniş tədqiqat obyektinə çevrilməsinə vurğulayıb.

1926-cı il fevralın 26-dan martın 6-dək Bakıda keçirilmiş Birinci Türkoloji Qurultayı xatırladan akademik İsa Həbibbəyli bildirdi ki, bu qurultayda XX əsrin əvvəllərində türkoloji elmi-mədəni mühitin aktual məsələlərinə toxunulub, latın əlifbasına keçidlə bağlı qərarlar qəbul edilib. O, Türk dövlətlərinin ortaq əlifbasının yaradılması, türkoloji elmlər sisteminin inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq miqyasda inteqrasiya proseslərinin daha da genişləndirilməsi kimi məsələləri 2026-cı ildə baş tutacaq İkinci Türkoloji Qurultaya töhfə kimi dəyərləndirib.

Akademik İsa Həbibbəyli müsəlman dünyası üçün ən böyük təməl kitabın "Qurani-Kərim" olduğunu, ondan sonra ədəbiyyatda və ictimai fikirdə Türk dünyasını birləşdirən bir neçə möhtəşəm əsərin meydana çıxdığını deyib. Bildirdi ki, "Qurani-Kərim"-dən sonra Türk dünyası üçün ən böyük bədii əsər "Kitabi Dədə Qorqud", ən böyük elmi əsər isə "Divanü lüğət-it-türk"dür.

AMEA prezidenti "Divanü lüğət-it-türk" əsərinin ilk dəfə ərəb dilindən Azərbaycan dilinə özbək əsilli məşhur Azərbaycan alimi Xalid Səid Xocayev tərəfindən tərcümə edildiyini diqqətə çatdırıb. O, Xalid Səid Xocayevin bu kitabın tərcüməsinə görə "əksinqilabi pantürkist təşkilatın üzvü kimi Türkiyənin xeyrinə kəşfiyyət işi aparmış şəxs" damğası ilə ittiham olunaraq 1937-ci ildə güllələnməyə məhkum edildiyini və bununla da əsərin itmiş hesab olunduğunu bildirdi. Alim "Divanü lüğət-it-türk" əsərinin 86 ildən sonra -

2023-cü ildə Dilçilik İnstitutunun arxivindən tapıldığını qeyd edib.

Akademik İsa Həbibbəyli bu əsərin türk dillərinin tarixi inkişafını, tarixi leksikologiyasını öyrənməkdə, müqayisəli qrammatikasını tərtib etməkdə əvəzsiz mənbə olduğunu vurğulayıb. O, cari ilin mart ayında geniş ictimaiyyətin iştirakı ilə ADA Universitetində kitabın təqdimatının keçirildiyini, həmçinin iyunun 24-də Qırğızistanın Bişkek şəhərində "Yazılışının 950-ci ildönümündə "Divanü lüğət-it-türk: Türk dünyasının ortaq dəyəri" mövzusunda beynəlxalq konfransın təşkil olunduğunu diqqətə çatdırıb. AMEA rəhbəri cari ilin dekabrında isə "Divanü lüğət-it-türk"ün 950 illik yubileyinin UNESCO çərçivəsində qeyd olunacağını vurğulayıb.

Daha sonra AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun direktoru professor Nadir Məmmədli çıxış edərək "Divanü lüğət-it-türk" əsərini Türk dünyası haqqında dolğun məlumatların toplandığı "Türküstan" adlandırdı. Bildirdi ki, nəşrdə XI əsrdə türklərin yaşaması haqqında məlumatlar yer alıb, bu günkü türk xalqlarının tarixi geniş əks olunub.

"Divanü lüğət-it-türk" əsəri türk dillərinin qrammatikası, zamanın ensiklopediyasıdır, - deyən professor Nadir Məmmədli vurğulayıb ki, kitabda ən yüngül dilin oğuzların dili olduğu qeyd edilib.

O, həmçinin kitabın Osmanlı dövrünə gəlib çıxma tarixçəsi barədə məlumat verib. Direktor kitabın tərcüməsini Azərbaycan türkologiyasının tarixində yeni mərhələnin başlanğıcı kimi dəyərləndirib.

Diqqətə çatdırılıb ki, Mahmud Kaşğari "Divanü lüğət-it-türk" ensiklopediyasında türksoylu xalqların

dil-ağzı özəlliklərini, ləhcələrini, milli-mədəni varlığını toplamış, dövrünə uyğun qrammatika və yazı qaydalarını müəyyənləşdirmişdir. Əsər yalnız lüğət deyil, türk tayfalarının dil-ləhcə fərqlərini, yayılma areallarını, həyat tərzini, tarixini, mifologiyasını, folklorunu, mədəniyyətini öyrənməyə imkan verən, XI əsrin əvvəllərində türk tayfalarının ləhcələri haqqında geniş məlumat verən dialektoloji-etnoloji kitabdır.

Tədbirdə Türk Dil Qurumunun başkanı professor Osman Mert və Özbəkistan Respublikası Elmlər Akademiyası Əbu Reyhan Biruni adına Şərşünaslıq İnstitutunun direktoru professor Bahrom Abdaxalimov çıxış edərək "Divanü lüğət-it-türk"ü keçmişimizi, dilimizi, kimliyimizi, tariximizi öyrənmək baxımından qiymətli əsər kimi səciyyələndiriblər. Vurğulanıb ki, bu əsərə türklüyün, türk qrammatikasının təməli qoyulur.

Daha sonra akademik Nizami Cəfərovun "Mahmud Kaşğarinin tədqiqat metodu haqqında", professor Mahirə Hüseynovanın "Mahmud Kaşğari "Divan"ı və türk dillərinin qrammatikası" və professor İsmayıl Kazımovun "Mahmud Kaşğari "Divan"ı və müasir türk dilləri" adlı məruzələri dinlənilib.

Konfransda, həmçinin Milli Məclisin deputatı, Mahmud Kaşğari adına Beynəlxalq Fondun prezidenti fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Cavanşir Feyziyev, şair-tərcüməçi Elxan Zal Qaraxanlı, tənqidçi və ədəbiyyatşünas Əsəd Cahangir çıxış edərək "Divanü lüğət-it-türk"ün dünya tarixində yazılmış ilk türk lüğəti olduğunu bildirdilər. Qeyd olunub ki, bu əsər yazıldığı dövrün xarakterik cizgilərini müəyyənləşdirən, min il öncəki düşüncəni bu günə gətirən, tənandan mötəbər bir qaynaqdır.

Süni intellekt fəlsəfəsində Azərbaycan-Türkiyə araşdırmalarının perspektivləri

AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunda Türkiyə və Rusiya alimlərinin iştirakı ilə "Süni intellekt fəlsəfəsində Azərbaycan-Türkiyə araşdırmalarının perspektivləri" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli konfransı giriş sözü ilə açaraq bildirib ki, TÜBİTAK-in başda Türkiyə olmaqla, Türk dünyasında və eləcə də dünyada elmin inkişafında mühüm rol var və Akademiyamızın mövcud strukturu çərçivəsində qurumlarımız arasında yeni sahələrdə əməkdaşlıqları genişləndirib.

Son vaxtlar Akademiyada elektron xidmətlər şəbəkəsinin genişləndirilməsi istiqamətində mühüm addımların atıldığını, AMEA-da "Elektron Akademiya" şöbəsinin yaradıldığını diqqətə çatdıran akademik İsa Həbibbəyli bu sahədə TÜBİTAK-in təcrübəsindən yararlandığını, birgə elektron layihələrin həyata keçirildiyini qeyd edib.

Sonra mövzu ilə bağlı çıxış edən Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun direktoru f.e.d., professor İlham Məmmədzadə çıxışında bütün sahələrdə olduğu kimi, fəlsəfinin də birbaşa süni intellektlə bağlı olduğunu vurğulayıb: "Fəlsəfə bu gün süni intellektdən kənar qala bilməz, onsuz mümkün deyil. Demək olar ki, elə sahə yoxdur ki, sü-

ni intellektin xidmətlərindən yararlanmasın. Hər şey inkişaf edir, modernləşir. Belə olduğu təqdirdə biz alimlər də öz işlərimizi inkişaf etdirmək üçün süni intellektdən faydalanırıq".

Professor insanların süni intellektdən hansı formada faydalanması, bunun nəticəsində yaranacaq problemlərin aradan

qaldırılması üçün alimlərin, xüsusilə filosofların geniş elmi təhlillər apararaq müəyyən elmi nəticələr ortaya qoymasının zəruriliyini vurğulayıb, bu işlərin sistemli şəkildə aparılmasının önəminə toxunub. İlham Məmmədzadə süni intellektin mahiyyəti, onun şüur və tefəkkürlə münasibəti, intellekt və süni intellekt arasındakı fərq məsələlə-

ri ilə ciddi maraqlandıqlarını qeyd edib.

"Süni intellektin fəlsəfəsində şüurun rolu, qneseoloji və epistemoloji subyektlər, etika, etikada şüurun rolu, medianın sosiologiyasını yaratmaqdır", - deyər İlham Məmmədzadə söyləyib.

Sonra mövzu ilə bağlı Əli Abasov "Süni intellekt və gender", Türkiyənin Atatürk Universitetinin professoru f.e.d., Kerem Karabulut "Türkiyə və Azərbaycanın yapay zeka çağına hazırlanması", Rusiya Dövlət İdarəetmə Universitetinin psix.e.d., Rusiya Federasiyasının Prezidenti Yanında Maliyyə Universitetinin Humanitar elmlər kafedrasının professoru, f.e.d. Tahir Maxmatov "Süni intellekt-cəmiyyətdə insanlıq meyarı", prof. İrina Sokolovskaya "Müasir dünyada insanın və süni intellektin rəqabəti", f.e.d. Füzuli Qurbanov və f.e.d. Serra Sevde Hatipoğlu "Philosophy of Artificial Intelligence in the Perspective of Concern and Risk: The Case of Azerbaijan and Turkey" mövzusunda məruzə ilə çıxış ediblər.

"Riyaziyyat və mexanikanın müasir problemləri" XI beynəlxalq konfrans

AR Elm və Təhsil Nazirliyinin Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun təşkilatçılığı ilə dahi Azərbaycan alimi və mütəfəkkiri Nəsirəddin Tusiyə həsr olunmuş "Riyaziyyat və mexanikanın müasir problemləri" adlı XI beynəlxalq konfrans keçirilir.

Tədbiri giriş sözü ilə Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun baş direktoru AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanov açaraq Nəsirəddin Tusi yaradıcılığına nəzər salıb, böyük mütəfəkkirin həyatı və elmi fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat verib. Bildirib ki, bu elm fədasisi hələ uşaq yaşlarından yüksək əqli keyfiyyətləri və çalışqanlıq ilə fərqlənib, biliklərini daha da dərinləşdirmək üçün dövrünün tanınmış elm mərkəzlərində təhsil alıb. Gənc yaşlarından elmə, biliyə göstərdiyi həvəs Tusinin görkəmli alim, filosof və bacarıqlı dövlət xadimi kimi formalaşmasına səbəb olub.

Misir Mərdanov qeyd edib ki, Nəsirəddin Tusinin XIII əsrdə astronomiya elmində əldə etdiyi elmi nəticələr həmin dövrdə astronomik bilikləri inkişaf etdirməklə yanaşı, bu elmin sonrakı inkişafında da mühüm rol oynayıb. Baş direktorun sözlərinə görə, onun rəhbərliyi ilə yaradılmış Marağa rəsədxanası dövrünün ən qabaqcıl elm ocaqlarından biri olub, burada görkəmli alimin rəhbərliyi ilə astronomiya və riyaziyyat sahəsində aparılan tədqiqatların nəticələri sonralar Şərqdə və Avropada geniş tətbiq edilib. Misir Mərdanov vurğulayıb ki, dünyanın əksər tanınmış rəsədxanalarında istifadə olunan cihazların əksəriyyəti məhz Nəsirəddin Tusinin rəhbərliyi ilə Marağa rəsədxanasında hazırlanmış cihazların prototipidir.

Daha sonra çıxış edən AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, ensiklopedik zəka sahibi, dövlət xadimi, görkəmli alim və mütəfəkkir Nəsirəddin Tusi özünün çoxcəhətli fəaliyyəti ilə təkə Şərq fəlsəfəsinə deyil, ümumdünya tefəkkür tarixinə təsir edə biləcək yaradıcılıq yolu keçib.

O, Nəsirəddin Tusinin nəsil şəcərəsi, milli mənşəyi haqqında məlumat verərək görkəmli Azərbaycan alimi ilə bağlı daha geniş aspektdə tədqiqatların aparılmasına, onun zəngin irsinin elmi cəhətdən şərh edilməsinə ehtiyac olduğunu söyləyib.

"Nəsirəddin Tusi dünya elm tarixində ən universal zəka sahiblərindən biridir", - deyər AMEA rəhbəri onun elmin 10-dan artıq sahəsi üzrə tədqiqatların müəllifi olduğunu söyləyib, Tusini "Azərbaycan elminin Aristoteli" adlandırıb.

Akademik İsa Həbibbəyli dahi mütəfəkkirin əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə olunaraq çap etdirməyin vacibliyini vurğulayıb, AMEA-nın

nəşri kimi alimin çoxcildliyinin hazırlanmasının zəruriliyini qeyd edib.

AMEA rəhbəri bildirib ki, böyük Azərbaycan alimi dəqiq və texniki elmlər sahəsində olduqca mühüm əsərlərin müəllifidir, onun tarix, hüquq, fəlsəfə, əxlaq normaları, tibb, riyaziyyat, astronomiya, fizika və digər sahələrdə ərsəyə gətirdiyi əsərlər əhatə etdiyi mövzular və tədqiqatların genişliyi ilə seçilir. O, alimin humanitar sahədəki tədqiqatları ilə də Şərqdə şöhrət qazandığını deyib, əruz vəznini haqqında ilk ədəbiyyat nəzəriyyəsinin məhz XIII əsrdə Tusi tərəfindən yazıldığını diqqətə çatdırıb. Vurğulayıb ki, 20-dən çox rübainin müəllifi olan Nəsirəddin Tusinin arxivlərdə qəzəllərinin də olduğu bildirilir. O, həmçinin böyük alimin bədii əsərlərinin çap etdirilməsinin önəmini qeyd edib.

Nəsirəddin Tusinin dövlət xadimi kimi xidmətlərindən danışan akademik İsa Həbibbəyli dahi mütəfəkkirin dövlətçilik tarixi ilə bağlı ilk fikir söyləyən elm xadimlərindən biri olduğunu deyib. AMEA rəhbəri Tusinin bu sahədəki fəaliyyətini ayrıca tədqiqata cəlb etməyin vacibliyini vurğulayıb.

"Nəsirəddin Tusi dünya elm tarixinin nəhənglərindən biridir. O, Azərbaycan elm tarixinin günəşidir", - deyər akademik İsa Həbibbəyli alimin ideyalarının indi də yaşadığını və elminin inkişafına töhfələr verdiyini söyləyib.

O, çıxışının sonunda AMEA-nın müxbir üzvü Misir Mərdanovun Nəsirəddin Tusi ilə bağlı mə-

ruzəsini Rəyaset Heyətində geniş aspektdə dinləməyi təklif edib, konfransın işinə uğurlar arzulayıb.

Sonra Elm və Təhsil Nazirliyi yanında Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin direktor müavini AMEA-nın müxbir üzvü Əminəğa Sadıqov çıxış edərək konfransın mühüm elmi əhəmiyyətə malik olduğunu bildirib. O, Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda qazanılan nailiyyətlərdən, qarşıda duran vəzifələrdən, bu elm müəssisəsinin ölkəmizin elmi-intellektual potensialının inkişafına verdiyi əvəzsiz töhfələrdən danışdı.

Elm və təhsilin inkişafının, keyfiyyət göstəricilərinin artırılmasının dövlət siyasətinin əsas prioritetlərindən olduğunu söyləyən Əminəğa Sadıqov ölkəmizdə riyaziyyat sahəsi üzrə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasına böyük ehtiyac olduğunu bildirdi.

Agentliyin direktor müavini konfransın əsas məqsədinin riyaziyyat və mexanika sahəsində əldə olunan son elmi nailiyyətləri və təcrübələri bölüşmək, gənclərin elmə olan marağını artırmaq olduğunu deyib. O, tədbirin materiallarının toplu halında dərc olunacağını diqqətə çatdırıb, konfransda riyaziyyatın tarixi və inkişafı ilə bağlı ayrıca bölmənin əks olunmasını yüksək dəyərləndirib.

Tədbirdə dövlət xadimi tarix elmləri doktoru Həsən Həsənov "Nəsirəddin Tusinin dünya elmində rolu" mövzusunda məruzəsini təqdim

edib. Məruzəçi Azərbaycanda astronomiya ənənəsindən, Tusinin dünya elmində və xərətçilik elmində rolundan, eləcə də böyük mütəfəkkirin milli-mənşəyindən danışdı. Bildirib ki, Azərbaycan alimi olan Tusi elm sahəsindəki yüksək nailiyyətləri və uzaqgörənliyi ilə dünya elmini bir neçə əsr qabaqlayan yüksək zəkaya malik elm xəzinəsidir. Onun elmi irsi bir çox tədqiqatçılar tərəfindən öyrənilsə də, alimin zəngin elmi yaradıcılığının daha dərin öyrənilməsi, bu araşdırmaların davam etdirilməsi vacibdir.

Açılış mərasimində, həmçinin Türkiyənin Uşak Universitetinin rektoru professor Ekrem Savaş və Özbəkistan Milli Universitetinin kafedra müdiri akademik Azimbay Sadullaev çıxış edərək tədbirin yüksək səviyyədə təşkil edildiyini, müzakirə olunan məsələlərin aktual olduğunu qeyd edib, təşkilatçılara təşəkkürlərini bildirdilər.

Daha sonra beynəlxalq konfrans öz işini plenar iclaslarla davam etdirib.

İyulun 6-dək davam edəcək konfransda 200-dən çox məruzə dinlənəcək.

Qeyd edək ki, tədbirdə dünyanın 20-dən artıq ölkəsini - Türkiyə, Qazaxıstan, Rusiya, Özbəkistan, ABŞ, Cənubi Afrika Respublikası, Serbiya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Çex Respublikası, Fransa, Finlandiya, Hindistan, Pakistan, Gürcüstan və s. təmsil edən tanınmış alimlər iştirak edir.

"Yaşıl dünya" tədqiqatlarına böyük töhfələr vermiş alim

(əvvəlki 5-ci səhifədə)

1995-ci ildə akademik C.Əliyevin təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə respublikanın müstəqillik əldə etdiyi dövrdən sonrakı vəziyyəti əks etdirmək üçün bitki genetik ehtiyatları ətrafı təhlil olunaraq, geniş məruzə hazırlanmış və FAO-ya təqdim edilmiş, Bitki Genetik Ehtiyatlarına dair Milli Proqram yaradılaraq BMT-nin Kənd Təsərrüfatı və Ərzaq Təşkilatına (FAO) göndərilmişdir. Bütün bu işlər beynəlxalq ekspertlər tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş və Azərbaycan FAO-ya qəbul olunmuşdur. Respublikada Biomüxtəlifliyin Genetik Ehtiyatları Proqramının rəhbəri akademik Cəlal Əliyevin başçılığı ilə 1996-cı ildən bəri genetik ehtiyatların toplanması, artırılması və saxlanması sahəsində böyük işlər görülmüşdür. Onun təşəbbüsü ilə Bioloji Müxtəlifliyə dair Beynəlxalq Konvensiya Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən 2000-ci ildə ratifikasiya olunmuşdur.

Akademik Cəlal Əliyev həmişə gənc alimlərə arxa-dayaq olmuşdur. Onun biologiya, kimya, fizika, riyaziyyat, aqrokimya yönümlü müxtəlif ali təhsil müəssisələrindən seçərək AMEA-nın Botanika İnstitutunda və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunda rəhbərlik etdiyi laboratoriya və şöbələrə işə cəlb etməklə təqribən 50 il ərzində yetişdirdiyi 300-ə yaxın alim bu gün Azərbaycanda və dünyanın ABŞ, Böyük Britaniya, Yaponiya, Rusiya, Türkiyə, Cənubi Koreya, Avstraliya, İsveç, Kanada, Almaniya və s. kimi onlarla qabaqcıl ölkəsinin tanınmış elm və təhsil mərkəzlərində, nüfuzlu universitetlərində tədqiqatçı və pedaqoq kimi fəaliyyət göstərir, akademik Cəlal Əliyevin elmi məktəbini və ümumən Azərbaycan elmini layiqincə təmsil edirlər. Onun bilavasitə elmi məsləhətçiliyi və rəhbərliyi ilə 15 elmlər doktoru və 81 elmlər namizədi hazırlanmışdır. Akademikin tələbələri yeni-yeni uğurlara imza atmaqla, Cəlal Əliyev məktəbinin şöhrəti daha yüksəklərə qaldırılırlar.

Qeyd etmək lazımdır ki, AR ETN Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun yaradılması akademik Cəlal Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının 30 iyun 2014-cü il tarixində keçirilmiş ümumi yığıncağında AMEA Botanika İnstitutunun Bioloji məhsuldarlığın fundamental problemləri şöbəsinin bazasında Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun yaradılması haqqında qərar qəbul edilmiş, 2016-cı il martın 1-də Institut Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatla alınmış və 2016-cı il iyulun 1-dən müstəqil fəaliyyətə başlamışdır.

İnstitut 2022-ci ilin yayından AR Elm və Təhsil Nazirliyi yanında Elm və Ali Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin tərkibində fəaliyyət göstərir. Hazırda burada 131 əməkdaş, o cümlədən 85 elmi işçi, 12 elmlər doktoru (onlardan 1 nəfər AMEA-nın həqiqi üzvü, 4 nəfər AMEA-nın müxbir üzvü, 1 nəfər Rusiya Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 7 professor), 24 fəlsəfə doktoru çalışır.

Akademik Cəlal Əliyevin qiymətli əmanəti və yadigarı olan institut bu gün özünün yeni inkişaf dövrünü yaşamaqdadır. Bu fakt özünü əldə edilən elmi tədqiqat nəticələrində, beynəlxalq əməkdaşlığın təşkilində və kadr hazırlığında xüsusilə göstərir.

Cəlal müəllimin böyüklüyü həm də onun sadəliyində, təvazükarlığında idi. Dünyanın bütün ölkələrində bu böyük elm adamının keşflərindən söhbət açılmasına baxmayaraq, o, bir dəfə də olsun özündən razılıq hissini bürüzə verməmiş, sadə elm adamları arasında özünü heç kimdən fərqləndirməmiş, əməyinə verilən bütün qiymətləri alimlər ordusunun uğuru saymışdır. Cəlal müəllimin hər tədqiqatı, hər ideyası, hər addımı "yaşıl əlaq" mövhumunun arxasında gizlənən prinsiplərə sədaqət nümunəsi idi.

Akademik Cəlal Əliyev daim axtarışda olan bir elm xadimi idi. Onun çoxillik axtarışları olduqca məhsuldar olmuş, apardığı elmi tədqiqatların nəticələri öz əksini Azərbaycanda və xaricdə nəşr olunmuş 25 fundamental monoqrafiya və kitabda, 800-ə qədər elmi əsərdə və 20 müəlliflik şəhadətnaməsində tapmışdır.

Azərbaycan həqiqətlərini, daim qanı axan Qarabağ yararsızlığının ağırlarını, xalqın torpaq itkisi ilə heç zaman barışmayacağını ən yüksək beynəlxalq tribunalardan dəfələrlə dünyaya bəyan etmiş Cəlal Əliyevin ruhu bu gün şaddır. Ona görə ki, Müzəffər Ali Baş Komandanın qətiyyətli rəhbərliyi və Azərbaycan ordusunun şücaəti sayəsində ərazi bütövlüyümüz və suverenliyimiz tam şəkildə bərpa edilmiş, Qarabağa "elmin böyük qayıdışı" bütün gücü ilə davam etməkdədir. Əminəm ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti seçkilərinin 35 ildən sonra ilk dəfə regionu da əhatə etməsi, Xankəndidə Qarabağ Universitetinin yaradılması və bu il fəaliyyətə başlaması böyük bir tarixi hadisələr olmaqla, Cəlal müəllimin ruhunu sevindirir. Qarabağ torpaqlarının yaşıl örtüklü cənnətə çevrilməsi bu böyük şəxsiyyətin də arzularının çiçəklənməsi deməkdir.

Akademik Cəlal Əliyev bu gün aramızda olmasa da, onun yüksək uzaqgörənliklə başlanğıc verdiyi istiqamətlərdə elmi-tədqiqat və seleksiya fəaliyyətləri davam edir və edəcək, yaratdığı böyük məktəb daim yaşayacaq və inkişaf edəcəkdir. Bu məktəb gələcəkdə də yeni alim nəsillərini yetişdirəcək, Azərbaycan elmini yüksəkliklərə qaldıraraq ölkəmizin və dövlətimizin daha da çiçəklənməsinə, həmçinin "yaşıl dünya" naminə tədqiqatların genişlənməsinə, ölkəmizdə "yaşıl enerji" sahəsində də yeni-yeni elmi nailiyyətlərin qazanılmasına real töhfələr verəcəkdir.

İradə HÜSEYNOVA
AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik

Akademik Rasim Əliquliyev: "Rəqəmsal və yaşıl transformasiyalar cəmiyyətimizdə yüksəkixtisaslı mühəndislərin hazırlanmasını tələb edir"

AMEA-nın vitse-prezidenti, İntormasiya Texnologiyaları İnstitutunun baş direktoru akademik Rasim Əliquliyev Azərbaycan Texniki Universitetində (AzTU) keçirilən "Məzun Günü"ndə çıxış edib.

Alim əvvəlcə AMEA-nın rəhbərliyi və İntormasiya Texnologiyaları İnstitutunun kollektivi adından bütün məzunları, o cümlədən universitetin rəhbərliyini, professor və müəllim heyətini salamlayıb. Tədbirin əhəmiyyətini önə çəkən akademik R.Əliquliyev 45 il əvvəl AzTU-dan məzun olduğunu, 80-90-cı illərdə isə bu ali məktəbdə müəllim kimi fəaliyyət göstərdiyini söyləyib.

Müasir dövrdə rəqəmsal və yaşıl transformasiyalar, eləcə də sənaye intellektin yaratdığı reallıqlar kontekstində mühəndislik peşəsinin böyük aktualıq kəsb etdiyini vurğulayan alim bu sahədə yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasının əhəmiyyətini önə çəkib. Bildirib ki, dünyanın aparıcı ali məktəbləri, təhsil qurumları ilə əməkdaşlıq əsasında xarici təcrübənin öyrənilməsi və mühəndislik sahəsində tədrisin məzmununun yenilənməsi, təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi olduqca zəruridir.

Son zamanlar AzTU-da dünyanın qlobal çağırışlarına adekvat insan resurslarının yetişdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirləri yüksək qiymətləndirən akademik R.Əliquliyev bu ali məktəbin İntormasiya Texnologiyaları İnstitutu, eləcə də İdarəetmə Sistemləri İnstitutu ilə tədrisin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və kadr hazırlığı istiqamətində əməkdaşlıq etdiyini də xatırladıb: "Yeni reallıqların yarandığı əmək bazarında daha rəqəbatədevamlı olmaq, cəmiyyətimizdə müasir biliklərə yiyələnmiş mühəndislərə olan tələbatı ödəmək məqsədilə tədqiqat qurumlarının qabaqcıl təcrübəsindən, elmi potensialı və imkanlarından səmərəli istifadə edilməlidir".

Cari ildə BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası - COP 29-un Azərbaycan-da keçirilməsini əlamətdar hadisə kimi dəyərləndirən institut direktoru, bu mötəbər tədbirdən sonra ölkəmizdə müvafiq dövlət qurumları, elmi ictimaiyyət, həmçinin mühəndislərin qarşısında yeni vəzifələrin qoyulacağını bildirib.

AMEA-nın vitse-prezidenti çıxışının sonunda hər bir məzununu ali məktəbi bitirməsi münasibətilə təbrik edib, onlara Azərbaycanın mədəni dəyərlərini, milli maraqlarını hər şeydən üstün tutan əsl Azərbaycan vətəndaşı, eyni zamanda cəmiyyətə faydalı, keyfiyyətli mü-təxəssis kimi yetişməyi arzu edib. Alim məzunlara daim öz üzərində işləməyi, biliklərini artırmağı, qarşıda duran vəzifələrə məsuliyyətlə yanaşmağı, o cümlədən ölkəmizdə təhsil sahəsində yaradılan imkanlardan səmərəli istifadə etməyi tövsiyə edib.

AMEA-nın vitse-prezidenti İspaniyada keçirilən beynəlxalq konqresdə məruzə ilə çıxış edib

AMEA-nın vitse-prezidenti, AR ETN Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunun baş direktoru akademik İradə Hüseynova 20-21 iyun 2024-cü il tarixlərində İspaniya Krallığının Barselona şəhərində keçirilən "Biokimya, struktur və molekulyar biologiya üzrə beynəlxalq konqres"də (ICBSMB 2024) "Buğdanın quraqlıq stresinə reaksiyasının transkriptom analizi" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

Çıxış böyük maraqla qarşılanıb, təqdimat ətrafında geniş müzakirələr aparılıb. Konqresin gedişində müxtəlif ölkələri təmsil edən alimlərlə görüşlər keçirilib, elmi əməkdaşlıq imkanları müzakirə edilib və birgə tədqiqatların aparılması ilə bağlı razılıq əldə olunub.

Məruzəçi ən son transkriptom analizi əldə edilən RNAseq metodundan istifadə etməklə stress davamlı və həssas yerli buğda genotiplərində aparılan tədqiqatların nəticələrini, bitkilərin antioksidant müdafiə sisteminin cavab reaksiyası ilə stressə induksiya olunan transkriptom arasında müəyyən edilmiş korrelyasiya əlaqələrini konqres iştirakçılarna təqdim edib.

Latviya Universitetində Azərbaycan poeziyası və fəlsəfəsinə dair konfrans

AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini tarix elmləri doktoru Eynulla Mədətli Riqa qada Latviya Universitetinin Asiya Tədqiqatları bölməsində keçirilən "Azərbaycan - elm və poeziyanın kəsişmə yolu" adlı beynəlxalq elmi konfransda "Azərbaycan poeziyası və fəlsəfəsi orta əsrlərdə mədəniyyətlərə əlaqələrdə" mövzusunda çıxış edib.

Konfransda Latviya Universitetinin Şərq-Qərb Mədəniyyətlərə Arası Araşdırmalar üzrə bakalavr proqramının rəhbəri, Asiya Tədqiqatları kafedrasının müdiri professor Kaspars Klavins, universitetin həmin sahə üzrə bir sıra yüksəkixtisaslı tədqiqatçıları, AMEA-nın Əlyazmalar İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini filologiya elmləri doktoru Əzizağa Nəcəfov (onlayn), həmin institutun şöbə müdiri

dosent Aynur Nəcəfova (onlayn), Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun dosenti Aliyə Mürsəlova, Pakistandan İslamabad Beynəlxalq İslam Universitetinin professoru Şah Seyid Rəhim (onlayn) Şərq-Qərb mədəniyyətlərinin kəsişməsində tarix boyu əhəmiyyətli rol oynayan Azərbaycan poeziyası və fəlsəfəsinin görkəmli nümayəndələri, o cümlədən Əbülhəsən Bəhmənyar, Nizami Gəncəvi, Nəsirəddin Tusi, Şihabəddin Sührəverdi, İmadədin Nəsimi, Mahmud Şəbüstəri, Məhəmməd Füzuli, Şah İsmayıl Xətai, Xurşidbanu Natəvan və başqa mütəfəkkirlərin irsinə dair maraqlı məruzələr ediblər.

Konfransda, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının Latviya-dakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Elnur Sultanov çıxış edərək Latviya Universitetinin ölkəmizdə elmi-mədəni əlaqələrin inkişafında göstərdiyi səyləri yüksək qiymətləndirib.

Azərbaycan tədqiqatçıları müzakirələrdə latviyalı həmkarları ilə fikir mübadiləsi aparıb, elmi əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün məsləhətləşiblər. Eynulla Mədətli 2010-cu ildə tərtib etdiyi və İslamabadda ingilis dilində nəşr olunan "Azerbaijan Poetry - a drop in the Ocean" (Azərbaycan poeziyası - dərindən damla) kitabını və onun elektron mətnini Latviya Universitetinin Asiya Tədqiqatları Departamentinə təqdim edib. Bu kitabda "Kitabi-Dədə Qorqud"dan bu yana Azərbaycan poeziyasının seçmə nümunələri ingilis dilində oxuculara təqdim edilir. Kitabda AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin Azərbaycan bədii-fəlsəfi fikrinin əsas mərhələləri və nümunələri, Azərbaycan poeziyasının zəngin tarixi və özəllikləri barədə geniş müqəddiməsi yer alıb.

Konfransın gedişində E.Mədətli Latviya Universitetində Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyinin dəstəyi ilə yaradılmış Azərbaycan İntormasiya Mərkəzində olub, Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun son nəşrlərindən bir neçəsini mərkəzə təqdim edib.

Для расширения интеграции

Сотрудничество с тюркским миром - один из основных приоритетов государственной политики Азербайджана

В главном здании НАНА при организационной поддержке академического Института языкознания имени Насими состоялась Международная научная конференция "Дивани лугат ат-тюрк" Махмуда Кашгари - 950".

В мероприятии приняли участие президент НАНА академик Иса Габиббейли, глава Турецкого лингвистического общества профессор Осман Мерт, директор Института востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан профессор Бахром Абдухалимов, депутат Милли Меджлиса, президент Международного фонда имени Махмуда Кашгари доктор философии по философии Джаваншир Фейзиев, сотрудники Института языкознания и представители СМИ.

Пример дружбы и братства

Открыв конференцию вступительным словом, президент НАНА академик Иса Габиббейли сообщил, что в своей речи на церемонии инаугурации, которая состоялась 14 февраля нынешнего года, глава государства объявил сотрудничество с тюркским миром одним из основных приоритетов государственной политики и назвал Организацию тюркских государств единой семьей. Академик отметил, что в современный исторический период интеграция с тюркским ми-

ром расширяется ещё больше, в данной сфере важные мероприятия реализуются и в НАНА.

Назвав издание известного труда Махмуда Кашгари "Дивани лугат ат-тюрк", который является одной из самых ценных книг тюркского мира, на азербайджанском языке знаменательным событием, руководитель НАНА подчеркнул, что международное мероприятие является очередным блестящим примером дружбы и единства тюркских государств, а изданный источник вскоре станет объектом обширных исследований.

Напомним, что с 26 февраля по 6 марта 1926 года в Баку проходил Первый тюркологический съезд, академик Иса Габиббейли сообщил, что на нем говорилось об актуальных вопросах тюркологии, научной и культурной среды в начале XX века, были приняты решения, связанные с переходом на латинский алфавит. Академик назвал расширение процессов, связанных с созданием общего алфавита тюркских государств, развитием тюркологии и международной интеграцией, вкладом во Второй тюркологический съезд, который состоится в 2026 году.

Академик Иса Габиббейли отметил также, что основополагающей книгой для мусульманского мира является "Турани-Керим" ("Коран"), после которой появились несколько блестящих трудов, объединяющих тюркский мир посредством литературы и общественной мысли - из них самым крупным художественным произведе-

нием для тюркского мира является "Китаби-Деде Горгуд", а самым крупным научным трудом - "Дивани лугат ат-тюрк".

Юбилей в рамках ЮНЕСКО

Руководитель НАНА сообщил, что впервые "Дивани лугат ат-тюрк" с арабского языка на азербайджанский язык перевел известный азербайджано-узбекский учёный Халид Саид Ходжаев, который поплатился за это - в 1937 он был объявлен членом контрреволюционной пантюркистской организации, обвинен в выполнении заданий турецкой разведки и приговорен к расстрелу, а его перевод долгие годы считался утерянным и был обнаружен через 86 лет, в 2023 году в архиве Института языкознания НАНА.

Глава НАНА подчеркнул, что "Дивани лугат ат-тюрк" является незаменимым источником для изучения исторического развития тюркских языков, исторической лексикологии, а также для составления сравнительной грамматики тюркских языков. Отметив, что презентация нового издания состоялась в марте текущего года в университете ADA при участии широкой общественности, а 24 июня в Бишкеке (Кыргызстан) прошла международная конференция "Дивани лугат ат-тюрк" - 950: общее достояние тюркского мира", академик добавил, что в декабре этого года 950-летний юбилей "Дивани

лугат ат-тюрк" будет отмечаться в рамках ЮНЕСКО.

Затем выступил директор Института языкознания имени Насими НАНА профессор Надир Мамедли, который назвал труд "Дивани лугат ат-тюрк" "Тюркистаном", в котором собрана полная информация о тюркском мире. Учёный сообщил, что в издании приводятся сведения о жизни тюрков в XI веке, а также широко освещена история современных тюркских народов.

Сказав, что труд "Дивани лугат ат-тюрк" - это грамматика тюркских языков, энциклопедия своего времени, профессор Надир Мамедли подчеркнул, что в книге отмечается, что наиболее лёгким языком является язык огузов.

Также профессор рассказал о том, как книга дошла до Османского периода, и назвал перевод труда на азербайджанский язык началом нового этапа в истории отечественной тюркологии.

В основе - наша общая история

Отмечалось, что в своей энциклопедии "Дивани лугат ат-тюрк" Махмуд Кашгари определил языковые и речевые особенности, говоры тюркских народов, характерные черты грамматики и письма, собрал воедино образцы национально-культурного наследия. Данный труд - это не только словарь, это диалектологический и этнологический труд, позволяющий изучить различия, существующие в языке и говоре тюркских племен, ареалы их расселения, образ жизни, историю, мифологию, фольклор, культуру, а также предоставляющий обширную информацию о диалектах тюркских племен в начале XI века.

В своих выступлениях глава Турецкого лингвистического общества профессор Осман Мерт и директор Института востоковедения имени Абу Райхана Беруни Академии наук Республики Узбекистан профессор Бахром Абдухалимов назвали "Дивани лугат ат-тюрк" ценным трудом с точки зрения изучения нашего прошлого, языка, идентичности, истории. Подчеркивалось, что данный труд заложил основы тюркского языкознания.

Далее были заслушаны доклады академика Низами Джафарова ("Об исследовательском методе Махмуда Кашгари"), профессора Махиры Гусейновой ("Диван" Махмуда Кашгари и грамматика тюркских языков") и профессора Исмаила Кязымова ("Диван" Махмуда Кашгари и современные тюркские языки").

Помимо этого, на конференции выступили доктор философии по философии Джаваншир Фейзиев, поэт и переводчик Эльхан Зал Гараханлы, критик и литературовед Асад Джахангир, отметившие в своих выступлениях, что "Дивани лугат ат-тюрк" - первый тюркский словарь в истории, блестящий источник, в котором отражены характерные черты своего периода и мышления, существовавшего тысячу лет назад.

Образец мудрости и современности

стр. 10 ⇨

Масштаб - международный

стр. 11 ⇨

Важное слагаемое успеха

стр. 11 ⇨

A 50th-anniversary event dedicated to the writer and scientist Sadig Garayev took place at ANAS

стр. 12 ⇨

Образец мудрости и современности

В НАНА состоялась научная сессия, посвященная 120-летию академика Мамеда Ариффа Дадашзаде

В Институте литературы имени Низами Гянджеви НАНА состоялась научная сессия, посвященная 120-летию выдающегося ученого-литературоведа, переводчика, педагога, писателя, академика Мамеда Ариффа Дадашзаде.

Вначале участники мероприятия посетили на Аллее почетного захоронения могилы общенационального лидера Гейдара Алиева и академика Зарифы Алиевой, возложили на их могилы цветы и почтили их память. Затем представители общественности посетили могилу академика Мамеда Ариффа Дадашзаде и возложили к его памятнику цветы.

В фойе Института литературы участники сессии ознакомились с выставкой, отражающей жизнь и деятельность академика Мамеда Ариффа Дадашзаде.

Мероприятие, в котором приняли участие члены семьи покойного ученого, представители Союза писателей Азербайджана, сотрудники институтов литературы и фольклора, а также представители СМИ, вступительным словом открыл президент НАНА, директор Института литературы академик Иса Габиббейли. Академик рассказал о жизненном пути Мамеда Ариффа Дадашзаде, его богатом научном творчестве, важных заслугах ученого в развитии литературной критики и литературоведения Азербайджана в XX веке.

Объективность, справедливость, приверженность истине

Академик Иса Габиббейли сообщил, что выдающийся деятель науки Мамед Ариф Дадашзаде сыграл особую роль в создании, развитии, структуризации и определении сфер деятельности Института литературы имени Низами Гянджеви. Академик добавил, что по постановлению Президиума НАНА в честь 120-летия видного ученого-литературоведа к печати готовится библиография его трудов.

Сказав, что академик Мамед Ариф Дадашзаде - один из создателей истории азербайджанской литературы, руководитель НАНА подчеркнул, что эта выдающаяся личность занимает особое место в истории общественной мысли и литературы Азербайджана. Академик Иса Габиббейли отметил, что, будучи критиком и литературоведом, академик Мамед Ариф Дадашзаде сохранил в ходе своей научной деятельности объективность, справедливость и приверженность истине.

На протяжении более полувека, продолжил академик, ученый изучал и анализировал азербайджанскую и мировую литературу, проводил сравнения, опирающиеся на научное мышление, которое для своего периода может служить образцом мудрости и современности, а при рассмотрении творчества конкретных деятелей литературы ученым учитывал происходящие в те годы литературные и общественные процессы.

Сообщалось, что своей новаторской позицией Мамед Ариф Дадашзаде оставил неизгладимые следы в отечественном литературоведении, его монография, посвященная одному из основоположников азербайджанской драматургии XX века Джа-

фару Джаббарлы, обладает особой ценностью; также монография академика Мамеда Ариффа Дадашзаде "Драматургия Самеда Вургун" является надежным научным путеводителем для изучения творчества народного поэта.

Формируя поколения интеллигенции

Поделившись своими воспоминаниями о Мамеде Ариффе Дадашзаде, академик Иса Габиббейли назвал его видным ученым и справедливым человеком. Академик рассказал о своем участии на юбилее ученого-литературоведа в 1974 году, добавив при этом, что был свидетелем всеобщего уважения и почтения, которое азербайджанское общество проявляло к выдающемуся деятелю науки Мамеду Ариффу Дадашзаде.

Отмечалось, что с 1938 года видный ученый и умелый организатор Мамед Ариф Дадашзаде работал в Институте литературы; вначале он занимал должность заведующего отделом, с января по сентябрь 1939 года - должность заместителя директора, дважды избирался директором этого храма науки, а с 1960 года до

конца своих дней занимал должность вице-президента Академии наук.

В заключение своего выступления академик Иса Габиббейли подчеркнул, что ученый создал крупную научную школу, сыграл важную роль в формировании поколений представителей интеллигенции и новых мастеров пера.

Далее свой доклад "Место и роль Мамеда Ариффа Дадашзаде в создании и становлении Института литературы" представил заведомо азербайджанской литературы XX века (советский период) Института литературы доктор филологических наук, профессор Асиф Рустамли. Докладчик сообщил, что Мамед Ариф Дадашзаде вошел в историю научной и литературно-общественной мысли Азербайджана как образец мудрости и современности, труды ученого проливают свет на путь развития азербайджанской литературы, отечественного литературоведения и современной общественной мысли. Ученый, который принимал активное участие в создании истории национальной литературы, внес исключительный вклад в подготовку высококвалифицированных кадров в республике.

Создатель школы литературной критики

На научной сессии также были прослушаны доклады заведомо теории литературы доктора филологических наук, профессора Тахиры Мамед на тему "Творческий метод Джафара Джаббарлы в исследованиях академика Мамеда Ариффа", заведомо литературной критики доктора филологических наук Вагифа Юсифли - на тему "Литературно-критические взгляды академика Мамеда Ариффа Дадашзаде", ведущего научного сотрудника отдела азербайджанской литературы XX века (советский период) доктора философии по филологии, доцента Аслана Салмансоя - на тему "Наследие Самеда Вургун в исследованиях академика Мамеда Ариффа Дадашзаде" и доктора философии по филологии, доцента Агшина Дадашзаде - на тему "Академик Мамед Ариф Дадашзаде и литературно-культурная среда".

В докладах говорилось, что академик Мамед Ариф Дадашзаде является автором ряда научно-теоретических книг, учебников, сотен научных статей, около 40 лет своей жизни ученый посвятил переводу образцов мировой литературы. В прямом смысле этого слова академик Мамед Ариф Дадашзаде является великой личностью, создавшей крупную школу литературоведения и литературной критики.

В своих выступлениях доктор философии по филологии, доцент Тахир Масимов и доктор философии по филологии Сафура Гулиева проанализировали многогранное творчество ученого-литературоведа с различных аспектов.

В заключение внучка Мамеда Ариффа Дадашзаде, профессор Бакинкой музыкальной академии Зумруд Дадашзаде поблагодарила руководство НАНА и участников мероприятия за внимание, проявленное к памяти академика.

Человек и искусственный интеллект

В НАНА обсудили перспективы азербайджано-турецких исследований в философии искусственного интеллекта

В Институте философии и социологии НАНА при участии турецких и российских ученых состоялась международная научная конференция "Перспективы азербайджано-турецких исследований в философии искусственного интеллекта".

Открыв конференцию вступительным словом, президент НАНА академик Иса Габиббейли сообщил, что TÜBİTAK играет важную роль в развитии науки не только в Турции, но и в странах тюркского, да и всего мира в целом, в последние годы сотрудничество между нашими организациями расширено и охватывает новые отрасли.

Сказав, что в последнее время в НАНА претворяются в жизнь важные мероприятия, направленные на расши-

рение сети электронных услуг, и с этой целью в системе аппарата президиума создан отдел электронной академии, руководитель НАНА добавил, что в данной сфере также применяются опыт TÜBİTAK и реализуются совместные электронные проекты.

Затем выступил директор Института философии и социологии НАНА доктор философских наук, профессор Ильхам Мамедзаде, который подчеркнул, что, как и все остальные отрасли, философия также непосред-

венно связана с искусственным интеллектом: "Сегодня философия не может развиваться вне искусственного интеллекта, это невозможно. Почти нет ни одной сферы, которая не использует возможности искусственного интеллекта. Всё в мире развивается, модернизируется. В этих условиях и мы, ученые, применяем искусственный интеллект, чтобы совершенствовать свои работы".

Профессор отметил, что для разработки форм применения искусственного интеллекта широкими слоями населения и устранения проблем, которые могут возникнуть вследствие этого, ученые, особенно философы, должны проводить системные научные исследования и представить определенные результаты своих изысканий. Ильхам Мамедзаде подчеркнул, что необходимо серьезно изучать такие вопросы, как суть искусственного интеллекта, его взаимоотношения с сознанием и мышлением, различия между интеллектом и искусственным интеллектом и т.д.

Далее на конференции были прослушаны научные доклады, которые охватывали такие темы, как "Искусственный интеллект и гендер", "Искусственный интеллект и критерий человечности в обществе", "Конкуренция между человеком и искусственным интеллектом в современном мире" и т.д.

Ценный ресурс

Новая книга стала неоспоримым вкладом в проведение Года солидарности во имя зеленого мира

Издан библиографический указатель "Экология Азербайджана", составленный Центральной научной библиотекой (ЦНБ) НАНА. Книгу предваряют цитаты общенационального лидера Гейдара Алиева и Президента Ильхама Алиева, а также Распоряжение главы государства об объявлении 2024 года в Азербайджанской Республике Годом солидарности во имя зеленого мира.

Ценные издания по вопросам окружающей среды - книги и статьи, авторефераты - сгруппированы в библиографическом указателе в хронологическом и алфавитном порядке. Здесь отражена информация о книгах, монографиях, учебниках и учебных пособиях, 915 из которых изданы на азербайджанском, 258 - на русском, 14 - на других языках, статьях, опубликованных в периодических изданиях и сборниках, 1260 из которых на азербайджанском, 156 - на русском, 6 - на других языках, а также диссертациях и авторефератах, 306 из которых на азербайджанском, 72 - на русском и 2 - на других языках.

Указатель является ценным ресурсом для научных работников, докторантов, студентов и других специалистов, работающих в области экологии и смежных областях.

Научный консультант книги, являющейся неоспоримым вкладом в проведение Года солидарности во имя зеленого мира, - президент НАНА академик Иса Габиббейли, автор предисловия - вице-президент НАНА академик Ирада Гусейнова, научный редактор - директор ЦНБ доцент Гусейн Гусейнов, составитель - сотрудник ЦНБ Хураман Исмаилова.

Важное слагаемое успеха

Использование мирового опыта научной диаспоры - это ресурс для социокультурного развития

Интеллектуальный потенциал современной азербайджанской диаспоры, который может быть использован для развития научной и инновационной сферы Азербайджана, значительна. Сегодня азербайджанская наука, образование, культура и экономика встроены в масштабные интеграционные процессы, так как в современных условиях мобильность ученого является одним из важных слагаемых его успешной карьеры.

Государства, думающие о своем будущем, стараются с научной диаспорой поддерживать более тесные отношения. Хотя бы на время приглашать их на родину, чтобы опыт, знания передавали подрастающему поколению, так как использование мирового опыта научной диаспоры является ресурсом для социально-экономического и социокультурного развития.

Очень глубоко эту мысль выразил наш общенациональный лидер Гейдар Алиев, когда во время одной из встреч с представителями зарубежной диаспоры сказал, что не все люди в нашем глобализирующемся мире живут на своей исторической родине, но, имея азербайджанские имя и фамилию, можно прославить свою нацию и за ее пределами. Что и подтвердил яркий представитель азербайджанской научной диаспоры, один из ведущих ученых России и Азербайджана в области геологии, поисков и разведки нефтяных и газовых месторождений, заслуженный геолог РФ, автор более 400 научных работ, среди которых 359 публикаций РИНЦ / Google Scholar, 158 - в системах Scopus/WoS, порядка 40 монографий и учебников, доктор геолого-минералогических наук, профессор Вагиф Керимов, которому 5 июля исполняется 75 лет. Сегодня юбилар - гость нашей редакции.

- Вагиф муаллим, каким был ваш путь в науку?

- Мой карьерный путь насыщен как вузовской работой, так и производственной. Окончив в 1971 году геологоразведочный факультет Азербайджанского института нефти и химии, получил специальность горного инженера-геолога и сразу же начал трудиться инженером, затем последовательно занимал должности доцента, профессора, заведующего кафедрой геология и разведки нефтяных и газовых месторождений, декана родного факультета родного АЗИ.

В конце 90-х-середине 2000-х стал совмещать преподавательскую деятельность с производственной, став поэтапно вице-президентом по геологии и геофизике ЗАО "Морнефть", гендиректором ООО "Саракташская нефтегазоразведочная экспедиция глубокого бурения" и "Оренбургская нефтегазоразведочная компания".

- В чем заключалась ваша работа?

- Я участвовал в планировании и проведении геологоразведочных работ на нефть и газ в акваториях арктических и дальневосточных морей, а также Каспийского и Черного морей, принимал активное участие в открытии, разведке и освоении месторождений нефти, в планировании и проведении геологоразведочных работ на нефть и

газ в Волго-Уральской нефтегазовой провинции, Прикаспийской впадине. Результаты проведенных работ использовались при формировании долгосрочных и среднесрочных планов геологоразведочных работ.

- Вы оставили АЗИ и стали преподавать в российских вузах?

- Да, в 2009 году меня пригласили заведовать кафедрой теоретических основ поисков и разведки нефти и газа Российского государственного университета нефти и газа имени И.М. Губкина, а с 2017 года я возглавляю кафедру геологии и разведки месторождений углеводородов и являюсь проректором по научной работе Российского государственного геологоразведочного университета имени Серго Орджоникидзе (МГРИ).

- Международные эксперты чрезвычайно высоко оценивают ваш вклад в нефтегазовую науку и образование. Чему посвящены ваши фундаментальные исследования?

- Оценке углеводородного потенциала, прогнозированию нефтегазоносности больших глубин и исследованию нетрадиционных источников углеводородного сырья. Смею надеяться, что мои научные труды позволяют совершенствовать основы рационального недропользования, технологии и методы моделирования разведки и добычи углеводородов: под моим руководством проводится оценка перспектив нефтегазоносности и ресурсного потенциала осадочных бассейнов, создание новых интегрированных технологий освоения месторождений углеводородов. Разработанные мной цифровые технологии, методы численного моделирования поисков, разведки и добычи углеводородного сырья позволяют наряду с графическим представлением моделей минимизировать геологические и технологические риски, оптимизировать результаты геологоразведочных работ, повысить эффективность поисков, разведки и добычи углеводородного сырья.

В 2021 году результаты моей научно-исследовательской деятельности по изучению углеводородного потенциала арктических и субарктических морей Дальнего Востока были включены в материалы доклада РАН правительству и Президенту РФ по Стратегии развития арктической зоны России и обеспечения национальной безопасности на период до 2035 года.

Кроме того, я - член научного совета по проблемам геологии, геофизики и переработки углево-

дородов РАН РФ, с 2021 года - член Общественного совета при Минэнерго России, где мною проводится разработка, корректировка и мониторинг документов стратегического планирования в ТЭК в рамках осуществления государственной энергетической политики. А с нынешнего года я вошел в состав Общественного совета при Федеральном агентстве по недропользованию (Роснедра).

- Профессор, каким наукометрическим показателям соответствуют результаты вашей работы?

- Индекс Хирша в системе РИНЦ / Google Scholar - 47, в системе Scopus - 30, в системе WoS - 19.

Хотел бы также отметить, что по моей инициативе за последние пять лет в МГРИ были созданы и оснащены несколько научно-исследовательских и учебных лабораторий (моделирования углеводородных систем, литологии, геохимии углеводородов) и Научно-образовательный Центр "Цифровые технологии и моделирование".

- Вы занимаетесь также издательской деятельностью? Ваше имя часто можно встретить в периодической печати и научной литературе.

- Совершенно верно. Я являюсь главным редактором журнала "Известия вузов. Геология и разведка", член редколлегии "Горного журнала" и "Журнала российского газового общества", ANAS Transactions, Earth Sciences (Азербайджан) и PtiMera Scientific Engineering (США).

- В рамках педагогической деятельности вы, конечно, подготовили много высококвалифицированных специалистов для геологической отрасли. В чем главный секрет?

- Я бы ответил так: социальный эффект научной деятельности был достигнут использованием результатов исследований, созданием комплексов образовательных программ подготовки магистров, кандидатов наук, а также издание новых учебных пособий, позволяющих поднять образовательный процесс на новый уровень.

Мои учебники пользуются большой популярностью среди студенчества, аспирантов и научных сотрудников ("Теоретические основы поисков и разведки нефти и газа" (в 2-х томах), "Проектирование поисково-разведочных работ на нефть и газ", "Нефтегазоносные провинции и области России", "Моделирование углеводородных систем и месторождений нефти и газа", "Эндогенные природные катастрофы" и др. В 2016 году учебник "Геология и геохимия нефти и газа" был удостоен премии РАН имени И.М. Губкина.

Кроме того, я провожу большую работу в сфере образования и подготовки кадров для стран СНГ и Африки. Социалистической Республики Вьетнам. И за многолетний добросовестный труд в системе высшего образования, значительный вклад в осуществление научной деятельности, подготовку квалифицированных научных кадров и большой личный вклад в развитие минерально-сырьевой базы я награжден высокими правительственными наградами.

Галия АЛИЕВА

Масштаб - международный

96 лет назад родился выдающийся ученый академик Джалал Алиев

Проходит 96 лет со дня рождения выдающегося ученого, заслуженного деятеля науки, академика Джалала Алиева. Своими фундаментальными исследованиями и достижениями академик Джалал Алиев внес весомый вклад в развитие науки в республике.

Его исследования, определив новые направления в стране, послужили решению ряда актуальных проблем, стоявших перед биологической наукой. Джалал Алиев родился 30 июня 1928 года в городе Нахчыван. По окончании средней школы он в 1942-1944 годах учился на естественно-географическом факультете Нахчыванского института учителей, а в 1946-1951 годах получил высшее образование на биологическом факультете Азербайджанского государственного университета.

Начав трудовую деятельность в качестве младшего научного сотрудника в отделе физиологии растений НИИ земледелия Минсельхоза Азербайджана, Джалал Алиев занимал здесь должности старшего научного сотрудника и завлабораторией, а с 1962 года до конца жизни - завотделом. Одновременно с 1971 года он работал руководителем творческой группы и завлабораторией в Институте ботаники АН республики, а с 1990 года руководил отделом молекулярно-генетических основ процесса урожайности. В 1981-1990 г.г. ученый был академиком-секретарем Отделения биологических наук Академии наук Азербайджана.

Навсегда - в сердце народа

Значительная часть творчества ученого, сформировавшего собственную школу, была направлена на развитие зерноводства. Комплексной реализацией результатов данных исследований в целенаправленной селекционной работе академик создал высокоурожайные ценные сорта. Результаты, полученные в возглавляемых ученым лабораториях, с одобрением были восприняты в исследовательских программах многих международных сельскохозяйственных центров.

Ученному, в центре внимания которого всегда находилось значение сохранения биологического разнообразия, принадлежат важные заслуги в разработке многочисленных международных программ по генетическим ресурсам растений в Азербайджане, а также стратегии защиты и эффективного использования биоразнообразия. Одно из научных направлений, которое развивал Джалал Алиев, связано с установлением загрязнения земельно-растительной системы продуктами радиоактивного распада. Его фундаментальные работы по этой проблеме получили очень высокую оценку в международном масштабе.

Джалал Алиев осуществлял заслуживающую одобрения деятельность как член ряда международных научных структур, в том числе сельскохозяйственных академий зарубежных стран, влиятельных ученых советов. Своими содержательными выступлениями на престижных симпозиумах, конгрессах и форумах, участником которых являлся, он достойно представлял азербайджанскую науку.

За достигнутые научные успехи Джалал Алиев получил многие международные награды. Его многолетняя содержательная и плодотворная деятельность в области развития науки в Азербайджане всегда высоко ценилась. Ученый был удостоен высоких наград Азербайджанской Республики - орденов "Истиггал", "Шараф" и различных почетных званий. Скончался 1 февраля 2016 года на 88-м году жизни.

Светлая память о Джалале Алиеве, выдающемся ученом и известном общественном деятеле, всегда будет жить в сердце азербайджанского народа.

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

A 50th-anniversary event dedicated to the writer and scientist Sadig Garayev took place at ANAS

A 50th-anniversary event titled "An example of loyalty to the ideology of Azerbaijanism" dedicated to the writer, PhD in biology, docent Sadig Garayev took place at ANAS.

The president of ANAS, academician Isa Habibbeyli presented the opening speech at the event, congratulating Sadig Garayev on his 50th anniversary. The academician underlined that Sadig Garayev is known for his patriotic activities as a writer, scientist and public figure. He promotes national thinking based on ideology and idea of Azerbaijanism in his works. The

edge with the public through the artistic creation.

Department head of the Institute of Philosophy and Sociology of ANAS, PhD Fuzuli Gurbanov explored the writer's creativity in his report titled "An example of loyalty to the Ideology of Azerbaijanism" from the philosophical aspects. "All aspects of the Azerbaijanism ideology are synthesized in his works through a combination of scientific and artistic elements" - he said.

During his speech, the Chairman of the Culture Committee of the Milli Majlis, parliamentarian Fazil Mustafa said that the writer Sadig Garayev pres-

writer's works reflect national and state interests, as well as human values.

The academician noted that the writer articulated national and human values in a distinctive manner within his works and skillfully portrayed his thoughts on the essence of the ideology of Azerbaijanism. "One of his books is titled "The ideology of Azerbaijanism" however, this idea is central to all his works" - he added.

The president of ANAS, Isa Habibbeyli discussed the socio-political idea of academicism, which began to emerge in our literature during the years of independence and stressed that Sadig Garayev who combined scientific understanding and artistic talent is one of the significant representatives of this process.

Academician Isa Habibbeyli mentioned some philosophical and historical works of Sadig Garayev such as "Endless Contrasts", "The Ideology of Azerbaijanism" etc. and touched upon the common characteristic features of the works.

Then, a video titled "The ideology of Azerbaijanism" was displayed during the event.

Chairman of the Natural Resources, Energy and Ecology Committee of the Milli Majlis Sadig Gurbanov made a speech at the event related to the writer's works and said Sadig Garayev is a scientist who shares his scientific knowl-

edge with the public through the artistic creation and this is one of his biggest achievements.

Director of the Institute of Manuscripts of ANAS named after Muhammad Fuzuli, academician Teymur Karimli also analyzing the writer's creativity said that he brilliantly presented the ideology of Azerbaijanism with a new way of thinking in his work.

Chairman of NAP Yasamal district organization Bakhtiyar Nabiyev, acting Rector of the Azerbaijan Higher Military School named after Heydar Aliyev, hero of the Patriotic War, colonel Nizami Movlanov, chairman of the Free Trade Union of ANAS, PhD in political sciences, Sanan Hasanov and others made speeches at the event and expressed their thoughts on the activity of the writer.

A video titled "Worlds in Dialogue" was displayed after the speeches.

Afterward, the employee of the Institute of Botany of the Ministry of Science and Education, PhD in biology Khuraman Khalilova presented a congratulatory letter on behalf of the staff of the Institute.

Scientist and writer Sadig Garayev expressed his gratitude to the leadership of ANAS for the organization of the event and all attendees for the participation.

Half-year results and tasks ahead were discussed in the Institute of Literature

Regular meeting of the Scientific Council of the Institute of Literature of ANAS named after Nizami Ganjavi was held on June 24. The primary item on the meeting agenda was to review the institution's results concerning scientific and scientific-organizational activities for the first six months of the year.

First, Professor Gazanfar Pashayev, Chief Researcher at the Institute of Literature, was presented with the European Order of Honor bestowed upon him by the Turkic World Studies International Academy of Sciences.

Furthermore, Professor Islam Garibli who heads the Department of Modern Azerbaijani Literature at the institute was awarded a Certificate of Honor of the Institute of Literature named after Nizami Ganjavi in celebration of his 70th birthday.

In his opening speech at the meeting, the president of ANAS, and director of the Institute of Literature, academician Isa Habibbeyli discussed the overall activities of the institution's employees and expressed confidence that the range of scientific studies would continue to expand over the next six months, leading to significant new results.

Academician Isa Habibbeyli mentioned that discussions on the results of scientific and scientific-organizational activities for the first half of 2024 are currently underway across all institutes and organizations of ANAS. Additionally, he noted that to enhance the quality of research and foster more fruitful exchanges of views, responsible employees of the administration of the Presidium of ANAS had been included in the reporting meetings.

During the meeting, they discussed the current state of works related to President Ilham Aliyev's decree on the "Celebration of the 100th anniversary of the Nakhchivan Autonomous Republic" signed on December 30, 2023. The president of ANAS mentioned that various events are being conducted across the entire country according to the decree of significant political importance. Saying that ANAS also organizes a series of events related to the jubilee of Nakhchivan which is an integral part of Azerbaijan, academician Isa Habibbeyli added that on the occasion of the centenary of the autonomous republic, the Institute of Literature named after Nizami Ganjavi together with the Nakhchivan Division of ANAS prepare to publish a book "Nakhchivan Literary Environment: Traditions and Modern Period" and the relevant event is planned to be held by the Institute of Literature. Afterward, the scientific secretary of the Institute of Literature Ph.D. in philology, docent Aygun Bagirli presented a report on the scientific activity of the institution

for the first half of 2024. She reported on the tasks given to the scientific institutions to implement orders and decrees of the President of the Azerbaijan Republic, decisions of the Cabinet of Ministers, and state programs. Aygun Bagirli talked about the works carried out by the institute according to the President's orders: "declaring the year 2024 as "Green World Solidarity Year" in Azerbaijan", "the celebration of the 530th anniversary of genius Azerbaijan poet Muhammad Fuzuli", "the celebration of the 140th anniversary of Mahammad Amin Rasulzade", "the celebration of the 100th jubilee of Nakhchivan Autonomous Republic", as well as "the action plan for declaring Azerbaijan's Shusha city as the "Cultural Capital of the Islamic World for 2024" and "measures related to the designation of the city of Shusha as the "Youth Capital of the Organization of Islamic Cooperation" for 2024".

The reporter stated that currently, research is ongoing in 2 areas, addressing 8 problems, 19 themes, and 133 works, and spoke about the current state of electronic science, the institute's publication activities, conferences, sessions, seminars, and jubilee events that had been organized.

She emphasized that the institute is focusing heavily on expanding its international relations and pointed out that in March 2024, they signed a memorandum of cooperation with the Kirkuk Culture Association. Additionally, Aygun Bagirli stressed the institute's commitment to developing the potential of young staff members.

The scientific secretary also talked about the works conducted by the institute this year regarding the popularization and promotion of scientific knowledge.

Head of the Science and Education Department of the Administration of the Presidium, Doctor of philological sciences, docent Sarkhan Khavari, stated that the Institute of Literature has a long history and rich traditions. He positively assessed the detailed report on the activity results of the institution for the first half of 2024 and the works conducted by the institute.

Then deputy director of the institute, PhD in philology, docent Mehman Hasanli reported on "Electron Literature Institute in 2024: results and perspectives".

Also the head of Department of Literary Criticism, doctor of philological sciences, docent Vagif Yusifli spoke about the preparations for the "Literary Process - 2023" creative conference.

The report on six months' activities of the institute in 2024 was highly assessed and adopted at the meeting.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильгам Тагиев,
Ибрагим Гулиев, Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Джамиль Алиев,
Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000